

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з навчальної дисципліни
для здобувачів геолого-географічного факультету
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності ІЗ «Туризм та рекреація»

ОДЕСА
ОНУ
2025

УДК 341.1.01
М565

Укладачі:

О. О. Нігреєва, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О. І. Донченко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

О. Д. Гринь., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

***Рекомендовано:** Навчально-методичною комісією економіко-правового факультету, протокол № 1 від « 29 » серпня 2025 р.*

Міжнародне право : методичні рекомендації до вивчення дисципліни здобувачами другого (магістерського) рівня освіти, спеціальності ІЗ «Туризм та рекреація» / уклад.: Нігреєва – Одеса : Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2025. – 35 с.

Пропоновані методичні рекомендації стануть у нагоді при вивченні дисципліни «Міжнародне право», яка викладається здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності ІЗ «Туризм та рекреація» геолого-географічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

УДК 341.1.01

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Опис навчальної дисципліни.....	7
3. Тематичний план навчальної дисципліни.....	8
4. Зміст лекцій, плани семінарських і практичних занять, завдання для самостійної роботи здобувачів.....	9
5. Контрольні питання з навчальної дисципліни.....	23
6. Список рекомендованих джерел до вивчення навчальної дисципліни	25
7. Методи навчання та система контролю знань.....	29
8. Розподіл балів, які отримують здобувачі.....	33

1. Пояснювальна записка

Метою дисципліни є підготовка до практичної та наукової діяльності висококваліфікованих спеціалістів в галузі туристичної діяльності; надання теоретичних знань стосовно проблем міжнародного права та вироблення навичок їхнього практичного застосування.

Завданнями дисципліни є:

- опанування здобувачами інструментарію науки міжнародного права;
- вивчення загальних положень сучасного міжнародного права, його джерел, суб'єктів, системи тощо;
- розвиток навичок роботи з першоджерелами, зокрема, міжнародними договорами, як-то: розуміння здобувачами основних понять, орієнтація у змісті договору, його тлумачення;
- формування у здобувачів вміння комплексного та глибокого аналізу спірних міжнародних ситуацій, у тому числі у галузі туризму;
- розуміння здобувачами основних тенденцій розвитку сучасного міжнародного правового регулювання туристичної діяльності.

Міжнародне право являє собою досить складну навчальну дисципліну. Це обумовлено великим обсягом матеріалу, що його мають засвоїти здобувачі. Крім того, багато положень міжнародного права є дискусійними, що, як наслідок, спричиняє наявність різних, а іноді й цілковито протилежних точок зору з одного питання. Отже, у процесі вивчення курсу принципову роль відіграють лекційні заняття, у рамках яких здобувачі за допомогою викладача знайомляться з найважливішими положеннями міжнародного права та можуть зорієнтуватись у розумінні складних дискусійних тем та питань. Більш поглибленому вивченню та засвоєнню матеріалу сприяють практичні заняття, основний час яких присвячується розв'язанню задач із міжнародного права та написанню тестових контрольних робіт. Для якісного вивчення та закріплення матеріалу вкрай необхідною є наполеглива самостійна робота здобувача. Задля полегшеного структурованого опанування навчальною дисципліною здобувачі мають користуватися питаннями для самостійної роботи та заліку, наведеними у посібнику. Результати їхньої роботи над завданнями, запропонованими для самостійного розв'язання, повинні бути викладені у письмовій формі. Здобувачі надають їх для перевірки викладачу, що враховує отримані ними бали при заліковому оцінюванні. Корисним для вивчення матеріалу є також надання відповідей на питання запропонованої модульної контрольної роботи, що має зорієнтувати та підготувати здобувача для написання комплексної контрольної роботи наприкінці курсу. Звісно, що у процесі самостійної підготовки здобувачі повинні користуватися не тільки курсом лекцій, але й підручниками та іншими джерелами, зазначеними у списку рекомендованої літератури. Підсумковою формою контролю знань є складання іспит.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральні компетентності (ІК)

ІК: інтегральної: Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації;

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Здатність вести професійну діяльність у міжнародному та вітчизняному середовищі.

Спеціальні компетентності (СК)

СК1. Здатність застосовувати у професійній діяльності категорійно-термінологічний апарат, концепції, методи та інструментарій системи наук, що формують науковий базис туризму та рекреації.

СК4. Здатність організовувати діяльність та співпрацю суб'єктів регіонального, національного та міжнародного туристичних ринків на засадах сталого розвитку з урахуванням світового досвіду

Очікувані програмні результати навчання (РН):

РН5. Здійснювати комплексний аналіз і оцінювання функціонування туристичного ринку різних ієрархічних рівнів, прогнозувати тенденції його розвитку.

РН6. Аналізувати та оцінювати діяльність суб'єктів туристичного ринку, планувати результати їх стратегічного розвитку.

РН8. Управляти процесами в суб'єктах індустрії туризму та рекреації на різних ієрархічних рівнях, які є складними, непередбачуваними і потребують нових стратегічних підходів.

РН10. Приймати ефективні рішення у сфері туризму та рекреації щодо розв'язання широкого кола проблем, зокрема безпеки і якості туристичного обслуговування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

основні поняття теорії міжнародного права;

особливості дії його норм та їхнє співвідношення з нормами внутрішньодержавного права, специфіку укладання та виконання міжнародних договорів;

особливості правового регулювання таких галузей міжнародного права, як міжнародне гуманітарне право, міжнародне кримінальне право; основи міжнародно-правового регулювання туристичної діяльності;

вміти:

працювати з першоджерелами та навчальною літературою; орієнтуватись у реаліях сучасних міжнародних відносин; відслідковувати вплив міжнародного права на події, які відбуваються у світі на території України; проаналізувати поведінку суб'єктів міжнародного права на предмет відповідності основним міжнародно-правовим принципам та нормам; визначити потенційні правові механізми захисту прав туриста у міжнародному контексті.

володіти:

- навичками чіткого оперування понятійно-категоріальним апаратом, методикою наведення та обґрунтовування міжнародно-правової

характеристики подій, що відбуваються як на рівні міждержавних відносин, так і у національному контексті.

Практична складова:

- розв'язати практичне завдання, використовуючи знання з міжнародного права та навички, отримані у рамках проходження курсу.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 3	Галузь знань J Транспорт та послуги Спеціальність : J3 Туризм і рекреація Освітній рівень: другий (магістерський)	<i>обов'язкова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	
		<i>Семестр</i>	
		3-й	
		<i>Лекції</i>	
		18 год.	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	
		у т.ч. ІНДЗ: -	
		Форма підсумкового контролю: іспит	

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Основи теорії												
Тема 1. Поняття та особливості міжнародного права	16	4	2			10			–			
Тема 2. Основні принципи міжнародного права	14	2	2			10			–			
Змістовний модуль 2. Туристи та туризм за міжнародним правом												
Тема 3. Населення і міжнародне право	16	4	2			10			–			
Тема 4. Міжнародно-правове регулювання туристичної діяльності	14	2	2			10			–			
Змістовний модуль 3. Окремі аспекти захисту прав людини												
Тема 5. Міжнародне гуманітарне право	16	4	2			10			–			
Тема 6. Міжнародне кримінальне право	14	2	2			10						
Усього годин	90	18	12			60						

4. Зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи здобувачів

Тема 1. Поняття, значення та особливості міжнародного права

Лекція

Поняття, суть і значення міжнародного права. Визначення міжнародного права. Особливості міжнародного права. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права (специфічний предмет регулювання, суб'єкти міжнародного права; процес створення норм та забезпечення їх дотримання). Міжнародне право та інші соціальні норми. Кодифікація та прогресивний розвиток міжнародного права. Інкорпорація міжнародного права. Система сучасного міжнародного права, його галузі та інститути.

Практичне заняття

1. Міжнародне право як особлива нормативна система: визначення, особливі риси.
3. Співвідношення міжнародного права із національним правом (теорії співвідношення: моністична, дуалістична, помірною дуалізму).
4. Імплементация як: а) реалізація норм міжнародного права; б) спосіб їх включення у національну правову систему.
5. Міжнародне публічне та міжнародне приватне право: спільне та відмінне.
6. Система міжнародного права.

Питання для самостійної підготовки

1. Надайте визначення міжнародного права.
2. У чому різняться спосіб нормоутворення у міжнародному праві порівняно із внутрішньодержавним?
3. Як саме положення ст. 9 Конституції України свідчать про визнання примату міжнародного права у нашій країні?
4. Що означає метод розв'язання колізій, властивий міжнародному приватному праву?
5. За якими ознаками різняться галузь та інститут у міжнародному праві? Що означає міжнародно-правова кодифікація?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Перед тим, як почати розгляд сутності та особливостей міжнародного права, необхідно зупинитися на міжнародних відносинах у цілому, надати їхнє визначення, розтлумачити широке та вузьке розуміння зазначеної категорії. Міжнародне право займає суттєве місце в існуючій міжнародній системі, адже є її необхідною складовою, поряд із суб'єктами та тими відносинами, що між ними виникають. Необхідно підкреслити особливе значення, яке мають норми міжнародного права у контексті глобалізації, прискорення науково-технічного прогресу та зростання глобальних проблем людства.

Визначення міжнародного публічного права неможливе без виокремлення його необхідних ознак. Варто підкреслити, що воно являє собою

окрему нормативну систему, яка має власний предмет регулювання, суб'єктів, джерела, об'єкти, спосіб утворення норм та забезпечення їхньої дії тощо.

На окрему вагу заслуговує питання співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права, адже саме воно було та лишається ключовим у правовій науці. Приступаючи до розгляду цього питання, слід пам'ятати про наявність великої кількості різноманітних теорій та концепцій щодо нього, які переважно зводяться до дуалістичного та моністичного підходів у розумінні зазначеного співвідношення.

Незважаючи на те, що протягом століть вчені різних країн намагалися обґрунтовувати різні точки зору щодо цього питання, у наш час у більшості держав нормативно закріплений примат (верховенство) міжнародного права над внутрішньодержавним. У своєрідний спосіб закріплений він і у статті 9 Конституції України. Основним наслідком визнання примату міжнародного права над внутрішньодержавним є обов'язок імплементації (дотримання, виконання) норм міжнародного права на території держави. Необхідно розуміти, що належна імплементація являє собою не тільки внесення змін у національне законодавство, але й утворення можливості практичного застосування відповідних міжнародно-правових норм до конкретних відносин у державі, що визнала для себе їхню обов'язковість.

Визначившись із співвідношенням міжнародного та внутрішньодержавного права, необхідно зупинитись на розрізненні міжнародного публічного та міжнародного приватного права та визначенні спільних та відмінних рис між цими нормативними комплексами. Вдале здійснення цього завдання потребує, перш за все, розуміння сутності міжнародного приватного права та тієї ролі, яку воно відіграє для врегулювання приватних, головним чином, цивільних відносин, із іноземним елементом. Одним із його важливих завдань є вирішення колізій національних правопорядків, тобто вибір права держави, що повинно застосовуватися для врегулювання певних міжнародних відносин приватного характеру.

Й нарешті, на завершення теми, необхідно зупинитись на системі міжнародного права, яку утворює велика кількість галузей та інститутів.

Література до теми

1. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
5. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15562/Бігняк%20О.В%20Теорія%20міжнародного%20права%20постранично.pdf?sequence=1

Тема 2. Основні принципи міжнародного права

Лекція

Поняття принципів міжнародного права. Значення принципів як імперативного регулятора міжнародних відносин. Основні принципи міжнародного права в галузі забезпечення миру і міжнародної безпеки. Основні принципи міжнародного права в галузі забезпечення міжнародного співробітництва. Основні принципи міжнародного права в галузі дотримання прав людини та основних свобод.

Практичне заняття

1. Визначення та особливості основних принципів міжнародного права.
2. Принцип незастосування сили або погрози силою та принцип вирішення міжнародних спорів мирними засобами як гарантії мирного співіснування держав.
3. Принцип суверенної рівності держав, принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності та недоторканності держав, принцип непорушності державних кордонів – основа визначення та гарантування статусу держави як основного суб'єкта міжнародного права.
4. Принцип загальної поваги до прав та свобод людини і принцип рівноправності та права народів на самовизначення як основні гарантії забезпечення та дотримання прав і свобод людини у XXI ст.
5. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань як гарантія стабільності міжнародного правопорядку.

Питання для самостійної підготовки – 5 г

1. Які особливості відрізняють основні принципи міжнародного права від звичайних міжнародно-правових норм?
2. За яких умов у міжнародних відносинах є допустимою озброєна самооборона?
3. Яке юридичне значення має розрізнення понять «міжнародна спірна ситуація» та «міжнародний спір»?
4. Якому іншому принципу міжнародного права у певній мірі заперечує принцип рівноправності та самовизначення народів? Як можна розв'язати їхню колізію?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Починаючи розгляд питань щодо основних принципів, варто підкреслити ту особливу роль, яку відіграють основні принципи міжнародного права для стабілізації існуючого міжнародного правопорядку та системи міжнародних відносин. Необхідно визначитись із тим місцем, що його займають принципи міжнародного права у системі норм міжнародного права, підкреслити риси, які відрізняють принципи від звичайних норм міжнародного права. У цьому зв'язку важливо уявити сутність норм *jus cogens* та розглянути механізм їхньої дії.

Розгляд теми про основні принципи міжнародного права не може бути повним без розгляду джерел, що їх закріплюють. здобувачу необхідно розібратися із різними джерелами закріплення основних принципів та

запам'ятати головні з них, а саме: Статут ООН 1945 р., Декларацію ООН про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами 1970 р., Декларацію принципів Заключного акту НБСЄ 1975 р.

Переходячи до характеристики окремих принципів, бажано розглянути їх системно, об'єднуючи взаємопов'язані принципи у групи. Логічно розпочати із принципу незастосування сили або погрози силою та принципу вирішення міжнародних спорів мирними засобами як підвалин мирного співіснування держав та міжнародної безпеки. Важливим для здобувача є розуміння того, що будь-яке застосування сили у міжнародних відносинах є одним із найважчих міжнародних злочинів. Разом із тим необхідно знати випадки припустимого застосування озброєної сили у міжнародному праві.

Правовий статус сучасної держави у міжнародних відносинах багато в чому визначений саме завдяки низці основних принципів міжнародного права. Це принцип суверенної рівності держав, принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності та недоторканності держав та принцип непорушності державних кордонів. Зазначені принципи є органічно взаємопов'язаними та необхідними для збереження суверенності держави як основного суб'єкта міжнародного права. Цікаво розглянути перспективи їхньої трансформації у світлі глобалізаційних процесів.

Пильної уваги заслуговує розгляд принципу рівноправності та права на самовизначення народів, адже саме його існування породжує проблеми із визнанням нових держав, що виникають у процесі боротьби за незалежність. Ситуація погіршується через колізію, яка виникає між цим принципом та принципом територіальної цілісності та недоторканності держав. Важливо проаналізувати поняття „право на самовизначення”, визначитись із тими випадками, коли в народі дійсно виникає право на самовизначення у формі створення незалежної держави.

На завершення варто зупинитися на тих принципах міжнародного права, які тільки проходять етап становлення та ще не набули статусу основних принципів, адже саме ці принципи визначатимуть напрямки розвитку міжнародного права у майбутньому.

Література до теми

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (ратифікована із застереженням і заявою Президією Верховної Ради УРСР 14 квітня 1986 р.) . URL: http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/995_118
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами 1970 р. : Прийнята 24 жовтня 1970 р. Резолюцією № 2625 ГА ООН. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_569
3. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. / Верховна Рада України . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
4. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництву у Європі 1975 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_055/page1

5. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010 .
6. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
7. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15562/Бігняк%20О.В%20Теорія%20міжнародного%20права%20постранично.pdf?sequence=1

Тема 3. Населення і міжнародне право

Лекція

Поняття населення держави і його склад. Громадянство і його значення в сучасних міжнародних відносинах. Правове положення громадян держави, іноземців та осіб без громадянства. Регулювання питань громадянства в національному законодавстві України та інших держав. Проблема подвійного громадянства. Міжнародне співробітництво з питань подвійного громадянства. Право притулку. Вирішення питання дипломатичного притулку на сучасному етапі. Правовий статус біженців. Міжнародне співробітництво з питань біженців. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців і проблеми захисту біженців в сучасних умовах.

Практичне заняття

1. Правова регламентація статусу окремих категорій населення у міжнародному праві.
2. Міжнародно-правові питання громадянства.
3. Подвійне громадянство: його визначення, проблеми реалізації обов'язків та шляхи їхнього вирішення.
4. Поняття безгромадянства, особливості правового статусу апатридів.
5. Правовий статус іноземних громадян.
6. Особливості міжнародно-правового статусу біженців.
7. Право притулку, його форми.

Питання для самостійної підготовки

1. У чому полягає сутність громадянства? Які способи громадянства є більш поширеними?
2. Як розрізнити втрату та позбавлення громадянства? Чому останнє є забороненим?
3. Які правові режими перебування іноземних громадян на території держави Ви знаєте?
4. Які проблеми у міжнародних відносинах може викликати полігромадянство? Які є способи їхнього вирішення?
5. Чи надання статусу біженця та надання притулку є ідентичними поняттями у міжнародному та внутрішньодержавному праві?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Розглядаючи тему щодо населення у міжнародному праві, необхідно розуміти, що мова йде в першу чергу про визначення міжнародно-правового

статусу окремих груп населення. Як відомо, наявність населення є основною ознакою держави, а отже, й визначення його статусу, гарантування певного об'єму прав та встановлення обов'язків є прерогативою відповідних держав. Однак базуючись на принципі загальної поваги до прав та основних свобод людини, міжнародна спільнота прагне встановити базисні засади статусу окремих категорій населення й особливо тих із них, які є найменш захищеними, як-то: апатриди, біженці. Наявність таких засад робить необхідним їхнє дотримання окремими державами. Таким чином, вивчення правового статусу громадян, осіб без громадянства, іноземців, біженців не може бути повним як без вивчення норм міжнародного права, так і без урахування норм національного законодавства держав. У межах семінарського заняття особливу увагу слід приділити відповідному законодавству України.

Основною категорією населення будь-якої держави є громадяни. Інститут громадянства є суміжним для внутрішньодержавного та міжнародного права. Розглядаючи його у праві України необхідно зосередитись на положеннях Закону України «Про громадянство» 2001 р. Окрему увагу слід приділити способам отримання та припинення громадянства. З-поміж способів отримання громадянства основними виступають отримання громадянства за народженням та натуралізація. При отриманні громадянства за народженням, як відомо, застосовуються принцип «права крові» та принцип «права ґрунту», однак, поширеним є і їхнє поєднання, яке ми можемо бачити, аналізуючи норми Закону України «Про громадянство». Розглядаючи натуралізацію, слід зосередитися на вимогах, які висуваються до претендентів за законодавством різних держав та, зокрема, України.

Серед способів припинення громадянства найбільш питань викликає розрізнення втрати та позбавлення громадянства. Позбавлення громадянства заборонене як у міжнародному праві, так і у більшості національних законодавств. Воно розглядається як свавільне карне порушення прав людини з боку держави. Втрата ж допускається у певних, чітко визначених нормами внутрішньодержавного права, випадках, коли мова йде про порушення відповідних вимог законодавства самою людиною.

Окрему увагу слід приділити розгляду статусу біпатридів чи осіб з множинним громадянством. Важливо пам'ятати, що наявність такого статусу не тільки надає ряд переваг людині, а й породжує низку проблем, пов'язаних перш за все із наявністю для неї подвійних обов'язків. Необхідно визначитись із способами вирішення зазначених проблем. У цьому аспекті варто розглянути принцип «ефективного громадянства».

Значну групу населення будь-якої країни складають іноземні громадяни. Перебуваючи на території іноземної держави, вони підпадають під її юрисдикцію, однак не втрачають правового зв'язку із своєю державою. Остання зацікавлена у тому, щоб її громадяни за кордоном користувалися найбільш широким об'ємом прав та свобод. Звісно, що країна перебування не може надати іноземцям усього об'єму прав та свобод, яким користуються її власні громадяни, адже є категорії прав, якими можуть користуватися тільки громадяни країни, як-то: політичні права, право власності на певні види майна

тощо. Однак держава перебування може забезпечити іноземним громадянам об'єм прав та свобод, близький із тим, що його мають власні громадяни. У цьому випадку мова йде про національний режим перебування іноземних громадян.

Існують і більш вузькі за об'ємом прав та свобод режими, що стосуються іноземних громадян. З-поміж них варто зупинитися на режимі найбільшого сприяння та спеціальному режимі. Якщо при національному режимі, іноземні громадяни майже зрівнюються у правах та свободах із громадянами держави перебування, то при режимі найбільшого сприяння у своєму правовому статусі вони фактично зрівнюються між собою. Як наслідок, цей правовий режим носить також назву недискримінаційного. При спеціальному режимі, на відміну від попереднього, можливе звуження або ж розширення прав та свобод громадян однієї іноземної держави у порівнянні з усіма іншими. Розглядаючи різні аспекти перебування іноземних громадян на території держави, важливо зупинитись також на питанні екстрадиції та визначитись із випадками, коли вона стає обов'язковою і коли у неї може бути відмовлено.

Поряд із громадянами та іноземними громадянами на території держав перебувають також особи без громадянства. З точки зору правової захищеності це найбільш вразлива група населення, адже щодо них відсутня держава, із якою вони поєднані зв'язком громадянства і яка, відповідно, має своїм обов'язком захищати їх. Отже, на відміну від попередніх груп населення, їхній правовий статус у більшій мірі врегульований саме нормами міжнародного, а не національного права. При розгляді питання щодо апатридів, цікаво визначитись із випадками, які породжують ситуацію безгромадянства, та із тими засобами, які мають сприяти скороченню цього явища.

Групою населення із не менш проблемним статусом, ніж статус апатрида, є також біженці. Враховуючи особливий режим їхнього перебування на території приймаючої держави, який може навіть мати переваги порівняно із режимом перебування іноземців та осіб без громадянства, необхідно чітко визначитись із ознаками, які дозволяють особі претендувати на отримання статусу біженця. Необхідно також прослідити різницю між поняттями «надання притулку» та «надання статусу біженця». Якщо з точки зору міжнародного права, вони є синонімічними, то у національному законодавстві вони можуть розрізняватися. Якщо притулок фактично надається особі у момент перетину державного кордону, то статус біженця, особа, як правило, отримує після проходження певної процедури. У цьому аспекті цікаво звернутися до норм Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» 2011 р.

Література до теми

1. Європейська конвенція про громадянство 1997 року (ратифікована із застереженням та заявою Законом № 163-V від 20 вересня 2006 р.) . URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_004
2. Конвенція про скорочення випадків безгромадянства 1961 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_240

3. Конвенція про статус апатридів 1954 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_232
4. Конвенція про статус біженців 1954 р. (ратифікована Законом № 2942-III від 10 січня 2002 р.) URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_011
5. Про громадянство : Закон України від 18 січня 2001 р. / Верховна Рада України . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>

Тема 4. Міжнародно-правове регулювання туристичної діяльності

Лекція

Міждержавне співробітництво у сфері туризму. Основні міжнародні акти, які стосуються туристичної діяльності. Правове регулювання діяльності з надання послуг у сфері туризму на рівні універсальних, регіональних та двосторонніх міжнародних договорів. Роль, функції та значення Всесвітньої туристичної організації. Діяльність Міжнародної готельної асоціації (МГА) та Всесвітньої федерації асоціацій туристичних агентств (УФТАА).

Практичне заняття

1. Міждержавне співробітництво у сфері туризму.
2. Основні міжнародні акти, які стосуються туристичної діяльності.
3. Правове регулювання діяльності з надання послуг у сфері туризму на рівні універсальних, регіональних та двосторонніх міжнародних договорів.
4. Роль, функції та значення Всесвітньої туристичної організації.
5. Діяльність Міжнародної готельної асоціації (МГА).
6. Діяльність Всесвітньої федерації асоціацій туристичних агентств (УФТАА).

Питання для самостійної підготовки

1. У чому особливості мандату Всесвітньої туристичної організації ?
2. Охарактеризуйте правовий статус туриста.
3. Які особливості застосування національної юрисдикції для туристів?
4. Наведіть характеристику основних положень та державних зобов'язань за Міжнародним кодексом захисту туристів 2021 р.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

У сучасних умовах глобалізації та розвитку міжнародного туризму, ефективне правове регулювання туристичної діяльності набуває особливої важливості. Туризм є однією з провідних галузей світової економіки, і його функціонування безпосередньо залежить від наявності чіткої нормативно-правової бази, як на національному, так і на міжнародному рівнях. З огляду на це, знання міжнародно-правових механізмів регулювання туризму є необхідним для фахівців у галузі права, міжнародних відносин, економіки та менеджменту туризму. Самостійна робота студентів є важливою формою навчального процесу, що дозволяє поглибити знання, розвинути аналітичне мислення, сформулювати навички дослідницької діяльності та самостійного прийняття рішень. У межах вивчення теми «Міжнародно-правове регулювання туристичної діяльності» студентам пропонується виконати низку завдань, які сприятимуть всебічному розумінню проблематики міжнародного туристичного права.

Метою вивчення теми для студентів є ознайомитися із системою міжнародних норм і стандартів, що регулюють туристичну діяльність; розкрити роль міжнародних організацій у формуванні правових механізмів у сфері туризму; навчитися аналізувати міжнародно-правові документи, що регламентують туристичні відносини. Основну увагу слід приділити таким поняттям як міжнародне туристичне право, турист, суб'єкти міжнародного туристичного права, міжнародні організації в сфері туризму (ЮНВТО, ІКАО, ВТО тощо). Рекомендовано ознайомитися з основними джерелами міжнародного туристичного права, такими як: Глобальний етичний кодекс туризму (UNWTO, 1999); Гаазька декларація з туризму (1989); Міжнародна хартія прав туриста. У цьому контексті важливою тенденцією є уніфікація правових норм у сфері міжнародного туризму, а також акти, які забезпечують міжнародно-правовий захист прав туристів. Слід дослідити також двосторонні та багатосторонні договори у сфері туризму, що можуть визначати особливості правового регулювання в'їзду, перебування та виїзду іноземців до держав-сторін договору, а також відповідальність сторін у сфері туристичних послуг на міжнародному рівні.

Важливо визначити роль міжнародних організацій у регулюванні туризму та у формуванні міжнародної туристичної політики, зокрема, Всесвітньої туристичної організації. Для цього потрібно розібратися із статусом ЮНВТО як спеціалізованої установи ООН (з 2003 року), структурою та повноваженнями Генеральної Асамблеї, Виконавчої ради та Секретаріату ЮНВТО, дослідити основні правові і політичні ініціативи ЮНВТО, зокрема щодо захисту прав туристів, стійкого розвитку, безпеки подорожей. Зверніть увагу на те, що ЮНВТО не має імперативних правових повноважень, але її документи мають нормативно-дорадчий характер і широко визнаються як частина "м'якого права" (soft law) міжнародного публічного права.

Корисним є вирішення змодельованих ситуації, які можуть виникнути під час міжнародних туристичних подорожей, з точки зору міжнародного права. Наприклад, втрата багажу під час авіаперельоту; скасування туру через форс-мажор (пандемія, війна, стихійне лихо); порушення прав туриста в готелі іншої держави; проблеми з візовим режимом або депортація.

Наприкінці, увагу слід приділити таким сучасним проблемам міжнародного правового регулювання туризму в умовах глобальних криз, як COVID-19, війна, енергетична криза. Зокрема, цікаво визначити, як змінилася нормативна база під впливом сучасних викликів та у зв'язку із цифровізацією міжнародного туризму (електронні візи, цифрові паспорти, онлайн-бронювання).

Література до теми

1. Брусільцева Г. М. Правове регулювання туристичної діяльності навч. посібник / Г. М. Брусільцева, О. Г. Зима. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22468/1/2019-Брусільцева%20Г%20М,%20Зима%20О%20Г.pdf>

2. Шаповал Т.Б. Міжнародно-правове регулювання туризму. Юридичний науковий електронний журнал, 2022, №7, с. 488-490.
3. Кодекс туриста ООН від 01 січня 1982 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_641#Text
4. Гаазька декларація Міжпарламентської конференції по туризму ООН від 14 квітня 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_904#Text
5. Глобальний етичний кодекс туризму Всесвітньої туристичної організації від 01 жовтня 1999 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/983_001

Тема 5. Міжнародне гуманітарне право

Лекція

Поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Збройний конфлікт міжнародного характеру. Збройний конфлікт неміжнародного характеру. Учасники збройного конфлікту. Комбатанти. Партизани. Повстала сторона. Некомбатанти. Медичний персонал. Військові кореспонденти. Шпигуни. Найманці. Захист жертв війни за міжнародним правом. Статус поранених і хворих. Статус військовополонених. Цивільне населення та об'єкти. Засоби та методи ведення війни. Заборонені засоби ведення війни. Заборонені методи ведення війни. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Практичне заняття

1. Поняття, джерела та система міжнародного гуманітарного права.
2. Принципи міжнародного гуманітарного права.
3. Кваліфікація та види збройних конфліктів.
4. Учасники збройного конфлікту. Комбатанти. Партизани. Повстала сторона.
5. Некомбатанти. Медичний персонал. Військові кореспонденти.
6. Захист жертв війни за міжнародним правом.
7. Засоби та методи ведення війни.
8. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Питання для самостійної підготовки – 5 г

1. Дайте визначення міжнародного гуманітарного права.
2. Назвіть основні принципи та джерела міжнародного гуманітарного права.
3. Хто відноситься до жертв війни, як забезпечується їх захист ?
4. Хто відноситься до законних учасників воєнних конфліктів?
5. Які існують заборонені методи та засоби ведення війни?
6. Який правовий статус цивільних об'єктів та культурних цінностей у період воєнного конфлікту?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Міжнародне гуманітарне право сформувалося як необхідний наслідок гуманізації військових дій та жорсткої регламентації ведення війни. Воно становить важливий елемент міжнародного захисту прав людини, що особливо

вразливі у період збройних конфліктів. Необхідно знати поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права.

Важливо вміти кваліфікувати збройні конфлікти та визначати сферу застосування міжнародного гуманітарного права. Здобувачі повинні розрізняти збройний конфлікт міжнародного характеру та збройний конфлікт неміжнародного характеру. особливе значення надається визначенню статусу учасників збройного конфлікту. Серед них слід розрізняти осіб, що мають статус комбатантів (зокрема: партизанів, учасників повсталого сторони) та не комбатантів (зокрема: медичний персонал, військових кореспондентів). На окрему увагу заслуговує кваліфікація дій шпигунів та найманців.

Важливе значення надається захисту жертв війни за міжнародним правом. здобувачі повинні знати статус поранених і хворих, а також статус військовополонених. Захистом користуються також цивільне населення та об'єкти.

У міжнародному гуманітарному праві розглядають також так звані закони та звичаї війни. У цьому контексті слід звернути увагу на дозволені засоби та методи ведення війни. Здобувачі мають виокремлювати заборонені засоби та методи ведення війни.

Здобувачі мають вміти використовувати норми міжнародного гуманітарного права для кваліфікації збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Література до теми

1. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114a-03>
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
3. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf
4. Міжнародне гуманітарне право; укл.: Алієв Р.В. та ін. Київ: Професіонал, 2023. 598 с.
5. Теорія міжнародного права : навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О.В. Бігняка. Херсон : Видавництво «Гельветика», 2020. 224 с. URL: dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15562/Бігняк%20О.В.%20Теорія%20міжнародного%20права%20постранично.pdf?sequence=1

Тема 6. Міжнародне кримінальне право

Лекція

Поняття та особливості міжнародного кримінального права. Принципи та джерела міжнародного кримінального права. Процес кодифікації міжнародного кримінального права. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Поняття міжнародного злочину. Класифікація міжнародних злочинів. Відповідальність фізичних осіб за міжнародні злочини: геноцид,

злочини проти людяності, військові злочини, агресію. Порядок притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру. Характеристика окремих кримінальних злочинів міжнародного характеру. Співробітництво держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Надання державами правової допомоги у кримінальних справах. Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиції) та передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства. Міжнародна кримінальна юстиція. Міжнародні трибунали.

Практичне заняття

1. Поняття міжнародного кримінального права, його принципи та джерела.
2. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб.
3. Міжнародні злочини: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресія.
4. Порядок притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру.
5. Співробітництво держав у галузі боротьби із міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру. Інтерпол.
6. Надання державами правової допомоги у кримінальних справах: екстрадиція, передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства.
7. Міжнародна кримінальна юстиція.

Питання для самостійної підготовки

1. Чому не всі вчені згодні із виокремленням міжнародного кримінального права як самостійної галузі міжнародного права?
2. Надайте визначення міжнародного злочину та його різновидам.
3. Чи наступає міжнародна кримінальна відповідальність за кримінальні злочини міжнародного характеру?
4. У яких випадках екстрадиція злочинців, як правило, не допускається?
5. Охарактеризуйте принципи роботи Міжнародного кримінального суду.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Міжнародне кримінальне право є однією з найдискусійніших галузей міжнародного права, адже дотепер багато хто з вчених не визнає її наявності. Проблема полягає у тому, що протягом усього існування держави здійснення кримінальної юрисдикції було невід'ємною складовою її суверенітету. Крім того, донедавна дуже важко було казати саме про *міжнародну* кримінальну відповідальність індивіду, адже не існувало постійних міжнародних судових органів, які б могли застосовувати власну юрисдикцію поза кримінальною юрисдикцією окремих держав. Однак заснування Міжнародного кримінального суду дозволяє казати про міжнародно-правове оформлення інституту міжнародної кримінальної відповідальності, а отже, й міжнародного кримінального права.

Окрім міжнародних відносин, пов'язаних із притягненням до міжнародної кримінальної відповідальності, до предмета міжнародного кримінального права потрапляють ще й інші правовідносини, а саме:

правовідносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права із співробітництва у сфері боротьби із міжнародною злочинністю, а також правовідносини із надання правової допомоги у кримінальних справах. Достатньо широкий предмет галузі обумовлює наявність достатньо розгалуженої джерельної бази, із якою мають ознайомитись здобувачі.

Принциповим для вивчення міжнародного кримінального права є знання міжнародних злочинів, за які передбачено міжнародну кримінальну відповідальність. До них Статутом міжнародного кримінального суду віднесені: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресія. Необхідно знати їхні склади та особливості.

Окремо слід розглядати питання притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру, такі як піратство, тероризм, работоргівля тощо. На жаль, дотепер притягнення до кримінальної відповідальності за них відбувається за національним правом зацікавлених держав, що іноді залишає винних осіб без покарання. У цьому контексті необхідно визначитись із проблемами притягнення до відповідальності за скоєння злочинів піратства біля узбережжя Сомалі та розуміти сутність та особливості застосування універсальної кримінальної юрисдикції держав.

Іншою важливою сферою регулювання міжнародного кримінального права є співробітництво держав у галузі боротьби із міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру. Автори, що не погоджуються із виокремленням міжнародного кримінального права як окремої галузі, часто присвячують цим питанням окремий розділ у своїх працях, що як правило, має назву «Міжнародне співробітництво у боротьбі із злочинністю», «Міжнародна боротьба із злочинністю» та інші. У цьому зв'язку цікаво зупинитися на роботі окремих міжнародних організацій, що функціонують у цій сфері, зокрема, на роботі Інтерполу.

Зважаючи на більшу відкритість кордонів та підвищену мобільність фізичних осіб, ефективне здійснення державної кримінальної юрисдикції у наш час майже неможливе без надання державами друг другу правової допомоги у кримінальних справах. Одними з основних видів такої допомоги є екстрадиція та передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства. Щодо екстрадиції здобувачі мають усвідомити, чи є вона обов'язком держави, чи тільки правом, та знати випадки, у яких екстрадиція, як правило, не відбувається. Окрему увагу слід приділити умовам передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства.

Останнім питанням теми є питання міжнародної кримінальної юстиції. здобувачі мають знати міжнародні судові органи, створення яких передувало утворенню постійно діючого міжнародного судового органу у кримінальних справах – Міжнародного кримінального суду. Важливо знати його юрисдикцію та принципи діяльності, одним з яких є принцип додатковості, що означає, що суд може застосовувати свої повноваження тільки у випадку, коли держави не бажають чи не можуть притягти злочинця до відповідальності за нормами національного права. здобувачі мають також знати покарання, які може

призначати суд, та порядок їхнього відбування особами визнаними винними у скоєнні міжнародних злочинів.

Література до теми

1. Європейська конвенція про видачу правопорушників 1977 р. (ратифікована Законом № 43/98 – ВР від 16 січня 1998 р.) . URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU57K05U.html
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
3. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник / В. А. Гринчак та ін.. Харків : Право, 2019. 440 с.
4. Міжнародне публічне право : підручник у 2 т. / В. В. Мицик та ін. Харків : Право. Т.1. Основи теорії. 2020. 416 с.
5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.

5. Контрольні питання з навчальної дисципліни

1. Міжнародні міждержавні відносини, їх особливості та місце у системі міжнародних відносин.
2. Міжнародне право як особлива нормативна система: визначення, особливі риси.
3. Суб'єкти міжнародного права.
4. Поняття міжнародної організації, необхідні ознаки.
5. Класифікація міжнародних організацій.
6. Джерела міжнародного права.
7. Співвідношення міжнародного права із внутрішньодержавним правом (теорії співвідношення).
8. Імплементация норм міжнародного права.
9. Система міжнародного права.
10. Визначення та особливості основних принципів міжнародного права.
11. Принцип незастосування сили або погрози силою як основна гарантія мирного співіснування держав.
12. Принцип вирішення міжнародних спорів мирними засобами як додаткова гарантія мирного співіснування держав.
13. Принцип обов'язку держав співпрацювати як засіб забезпечення конструктивного розвитку міжнародних відносин.
14. Загальна характеристика принципу суверенної рівності держав та принципу невтручання у внутрішні справи держав.
15. Загальна характеристика принципу територіальної цілісності та недоторканності держав і принципу непорушності державних кордонів.
16. Принцип загальної поваги до прав та свобод людини як основа сучасного гуманітарного права.
17. Принцип рівноправності та самовизначення народів – основа гармонійного розвитку націй та народів.
18. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань як гарантія стабільності міжнародного правопорядку.
19. Поняття населення держави, його розрізнення із поняттями народу та нації.
20. Міжнародно-правова регламентація статусу окремих категорій населення.
21. Громадянство: визначення та розрізнення із підданством.
22. Способи отримання та припинення громадянства.
23. Подвійне громадянство, його визначення. Проблеми множинного громадянства.
24. Поняття безгромадянства, особливості правового статусу апатридів.
25. Правові режими, що застосовуються до іноземних громадян, які знаходяться на території приймаючої держави.
26. Особливості міжнародно-правового статусу туристів.
27. Особливості міжнародно-правового статусу біженців.
28. Поняття та джерела права міжнародних організацій.

29. Міждержавне співробітництво у сфері туризму.
30. Основні міжнародні акти, які стосуються туристичної діяльності.
31. Правове регулювання діяльності з надання послуг у сфері туризму на рівні універсальних, регіональних та двосторонніх міжнародних договорів.
32. Роль, значення Всесвітньої туристичної організації.
33. Функції Всесвітньої туристичної організації.
34. Діяльність Міжнародної готельної асоціації (МГА)
35. Діяльність Всесвітньої федерації асоціацій туристичних агентств (УФТАА).
36. Поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права.
37. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права.
38. Учасники збройного конфлікту.
39. Правовий статус комбатантів, їх види.
40. Правовий статус некомбатантів, їх види.
41. Захист жертв війни за міжнародним правом.
42. Засоби та методи ведення війни.
43. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).
44. Поняття міжнародного кримінального права, його принципи та джерела.
45. Поняття міжнародних злочинів, їхні різновиди.
46. Порядок притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру.
47. Система міжнародної кримінальної юстиції: міжнародні та гібридні суди.
48. Римський статут Міжнародного кримінального суду.
49. Міжнародний кримінальний суд (компетенція, принципи діяльності).
50. Надання державами правової допомоги у кримінальних справах: екстрадиція та передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства.

6. Список рекомендованих джерел до вивчення навчальної дисципліни

I. Нормативні джерела

1. Міжнародні акти

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (ратифікована із застереженням і заявою Президією Верховної Ради УРСР 14 квітня 1986 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/995_118 .
2. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 2608-XII від 17 вересня 1992 р.) URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_185 .
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text
4. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р. (ГАТС) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#n3
5. Договір про Антарктику 1959 р. (ратифікований Постановою Верховної Ради України 17 вересня 1992 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_224
6. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р. (ратифікований Законом України 16 листопада 1994 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_098
7. Договір про правонаступництво щодо зовнішнього державного боргу та активів Союзу РСР 1991 р. (був підписаний Україною та набрав чинності 4 грудня 1991 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_155
8. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р.) URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004 .
9. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації у відношенні до жінок 1979 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 12 березня 1981 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207
10. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 21 січня 1969 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_105 .
11. Rome statute of International Criminal Court of 1998. Date of amendments: 29.11.2010. URL: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
12. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН 1945 г. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010
13. Угода про заснування Світової організації торгівлі 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text
14. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р. (ТРИПС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#n3
15. Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) : Judgment of the International Court of Justice, 2009 / International Court of Justice [Електронний

ресурс] . Режим доступу : <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=95&case=132&code=ru&p3=5>

16. The Final Report of the Arbitration Panel on “Restrictions applied by Ukraine on exports of certain wood products to the European Union” (“Ukraine-Wood products”) of 11 December 2020. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159181.pdf

2. Національне законодавство

1. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Відомості Верховної Ради України. 1990. № 31. С. 420

6. Конституція України від 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

8. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010. Дата оновлення: 08.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

9. Положення про Національне Центральне бюро Інтерполу в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 1993 р. Дата оновлення: 16.12.2017. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF> .

10. Про боротьбу із тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/638-15> .

11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

12. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 р. Дата оновлення: 03.07.2020. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12> .

13. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. Дата оновлення: 02.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

14. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 р. Дата оновлення: 15.12.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4002-12> .

2. Основна література

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

2. Брусільцева Г. М. Правове регулювання туристичної діяльності навч. посібник / Г. М. Брусільцева, О. Г. Зима. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22468/1/2019-Брусільцева%20Г%20М,%20Зима%20О%20Г.pdf>

3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

4. Ващенко В. А. Денонсація міжнародних договорів в теорії та практиці

- сучасного міжнародного права : дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11.Київ, 2019. 223 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6c462b7c-bfc8-47d9-b045-4f1abbbb3311/content>
5. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf
6. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник / В. А. Гринчак та ін.. Харків : Право, 2019. 440 с.
7. Міжнародне публічне право : підручник у 2 т. / В. В. Мицик, та ін. Харків : Право, 2020. Т.1. Основи теорії. 416 с.
8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
9. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Право, 2020. 648 с.
10. Теорія міжнародного права : навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О.В. Бігняка. Херсон : Видавництво «Гельветика», 2020. 224 с. URL: <dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15562/Бігняк%20О.В%20Теорія%20міжнародного%20права%20постранично.pdf?sequence=1>

3. Додаткова література

8. Аносова Ю. В. Юрисдикція міжнародних судових органів щодо злочину геноциду : дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11. Київ, 2018. 270 с.
9. Ващенко В. А. Денонсація міжнародних договорів в теорії та практиці сучасного міжнародного права : дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11.Київ, 2019. 223 с.
10. Зулгарін В.Г. Особливості міжнародних договорів у галузі регулювання міжнародних торгових відносин: дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2021 199 с.
11. Мінченко А., Мазур А. Міжнародні нормативні акти як джерела регулювання зовнішньоекономічних відносин та їх співвідношення з національним законодавством України. *Господарське право і процес*. 2021. № 1. С. 64–68.
12. Нігреєва О. О. Міжнародні злочини та зобов'язання erga omnes у контексті міжнародно-правової охорони довкілля. *Правова держава*. 2021. Т. 44 С.139-147.
13. Нігреєва О. О. Щодо сутнісних ознак зобов'язань erga omnes. *Альманах міжнародного права*. 2021. Вип. 25. С.29–37.
14. Nihreieva, Olena. Legality of Economic Sanctions as a Means of International Obligations Enforcement. *DPCE Online*, [S.l.], v. 63, n. SP1, may 2024, pp. 403-414 ISSN 2037-6677. <https://www.dpceonline.it/index.php/dpceonline/article/view/2138>
15. Nihreieva, O. Protection of the Environment under Occupation: Scope and Content of Legal Obligations of the Occupier. *Правова держава*, 2024. Т. 50. С. 173-186. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.54.304891>

16. Nihreieva, O. State responsibility for cyberattacks as a use of force in the context of the 2022 Russian invasion of Ukraine”. *IDP. Internet, Law and Politics Journal*, 2025, No. 42. DOI: <http://dx.doi.org/10.7238/idp.v0i42.430724>
17. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. Оцінювання. Харків : Право, 2021. 462 с.
18. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю.Якименко [та ін.]; Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. К.: Заповіт, 2021. 392 с.
19. Щербань Є. В. Конституційно-правове забезпечення імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду: дис. ... докт. філософії: 081. Київ, 2021. 249 с.
20. Шаповал Т.Б. Міжнародно-правове регулювання туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022, №7, с. 488-490.

Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт ООН: www.un.org
1. Офіційний сайт Всесвітня туристична організація - <https://www.untourism.int>
2. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду: <http://www.icc-spi.int/Pages/default.aspx>
3. Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України: <http://mfa.gov.ua/ua>
5. Відомості Верховної Ради України.
6. Урядовий кур'єр.

7. Методи навчання та система контролю знань

При вивченні навчальної дисципліни «Міжнародне право» застосовуються словесний, наочний, практичний методи навчання: читання лекцій, опрацювання текстів основних робіт дослідників, роботу з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

Словесні та наочні методи навчання (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);

Практичні (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації);

Колективне та індивідуальне опрацювання завдань (колективне обговорення, виконання та презентація ІНДЗ, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також практичні заняття – теоретичне обговорення питань, дискусія, конференція, співбесіда, реферативна форма, презентація, інтерактивний онлайн курс.

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: залік

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 5
1. Виконання рефератів за однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації	від 0 до 5
5. Розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій	від 0 до 5 див Додаток 2
– Поточне тестування за темами	від 0 до 3
Періодичний контроль:	
– Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	Від 0 до 5

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.

	3 бал	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	5 балів	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації	0 балів	Не зараховуються реферати (довідки) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	1 бал	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	2 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації подана з посиланням на неостатньою кількість джерел
	3 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками та є застарілими

	4 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, але сформульовані у висновку самостійні висновки, не є зовсім коректними та достатньо обґрунтованими з огляду на останні джерела та наукові напрацювання
	5 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані самостійні висновки, які однак недостатньо обґрунтовані з огляду на останні джерела
Розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій	0 балів	Здобувач практичну задачу, ситуаційну вправу, проблемну ситуацію не виконав.
	1 бал	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але недостатньо розкрив сутність, допускаючи при цьому суттєві неточності; відсутні сформовані уміння та навички дослідження і обґрунтування висновків; використано обмежену кількість джерел.
	2 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел.
	3 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі демонструє знання предмету вивчення, чітко описує суттєві його ознаки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки і формулює висновки; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	4 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі обґрунтовує обрані методи та інструменти дослідження, повно і чітко представляє основні теоретичні поняття для аналізу практичного матеріалу; в аналітичній /

		розрахунковій частині надає повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку формулює розгорнуті висновки, окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	5 балів	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки. Здобувач виконує задачу, розв'язує ситуаційну вправу, проблемну ситуацію з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
Поточне тестування за темами	0 балів	Тестування не виконано.
	1 бал	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 33% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях.
	2 бали	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 66% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях.
	3 бали	Тестування виконано в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.
	0,25 бали	Відповідь на запитання правильна.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний та періодичний контроль						Іспит	Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	25	100
10	10	10	10	10	10		
Контрольна робота * за змістовним модулем 1: 0 - 5		Контрольна робота * за змістовним модулем 2: 0 - 5		Контрольна робота * за змістовним модулем 3: 0 - 5			

T1, T2 ... T5 – теми лекцій

* Примітка: Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові завдання для контрольних робіт складаються з 20 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу відповідного змістовного модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 0,25 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала / Оцінка ECTS	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Відмінно	90 –	Здобувач у повному обсязі	Здобувач може

	100 / А	володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Здобувач демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту, розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Здобувач вміє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення знань.	аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичних завдань, виконує практичні завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	85 – 89 / В	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття).	Здобувач має стійкі навички виконання практичних завдань, правильно вирішує більшість практичних завдань.
Добре	75 – 84 / С	Здобувач виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вміє самостійно аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності.	Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою навчальної дисципліни.

Задовільно	70 – 74 / D	Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Здобувач знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків.	Здобувач має елементарні навички виконання практичних завдань, правильно вирішує лише половину практичних завдань.
Задовільно	60 – 69 / E	Здобувач не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Здобувач надає нечіткі характеристики відповідних явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу.	Здобувач може використовувати знання лише в стандартних практичних ситуаціях, має нестійкі навички виконання практичних завдань, робить багато суттєвих помилок.
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	35 – 59 / FX	Здобувач не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає суттєві змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки.	Здобувач здатний виконати лише окремі практичні завдання за допомогою викладача. У здобувача відсутні сформовані уміння та навички.
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0 – 34 / F	Здобувач не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом.	Здобувач виконує лише елементи практичних завдань, погребує постійної допомоги викладача.